

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Десислава Любомирова Бошнакова

професор в направление 3.5. "Обществени комуникации и информационни науки"

Департамент "Медии и комуникация", Нов български университет

на

дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен "доктор" в

професионално направление: 5.7. "Архитектура, строителство и геодезия"

Докторска програма: „Теория и история на архитектурата“

Докторант: Хектор Вокши

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка

Нов български университет (НБУ) - София

Магистърски факултет, Департамент „Архитектура“;

Тема: „Жилища на предците Пуебло (сгради на Анасази)“

Научен ръководител: проф. д-р инж. арх. Пеньо Столаров

ПРОЦЕДУРА

В качеството ми на член на научното жури, назначено със Заповед № 3-РК-294 от 10.07.2024 г. на Ректора на Нов български университет, на основание чл. 14. ал. 3 от Наредба за развитието на академичния състав на НБУ и решение на Факултетния съвет към Магистърски факултет от заседание № 11/07.07 2024 г. и решение от първото заседание на НЖ, е изготвена настоящата рецензия.

КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Хектор Вокши завършва средното си образование в гимназия "Сами Фрашери", Прищина, Косово (2003-2007).

Хектор Вокши получава бакалавърска степен по архитектура (2007-2012) от Университета на Прищина във Факултета по строителство и архитектура и магистърска степен по история на изкуствата и архитектурната критика (2012-2015). Има и сертификат за експерт по енергийна ефективност, пасивни къщи, устойчив екологично дизайн и зелена архитектура (2015- 2018).

От 2015 г. е преподавател в ААБ Колидж в Косово и води курсове в областта на история на изкуствата и архитектурата, графичен дизайн, визуални изкуства, интериорен и индустриален дизайн, енергийна ефективност и др.

Има ясно изразен интерес към опазване на културно-историческото наследство и има редица участия в различни специализирани формати по темата в периода 2013-2022.

В периода 2012-2016 г. има натрупан практически опит, като част от екипите на Порцеланоса Груп (Скопие, Северна Македония), Ханс Грое и Кнауф (Прищина, Косово).

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд съдържа Въведение, седем глави и изводи и препоръки, библиография и препратки. Обемът на дисертационния труд е 144 страници, съдържа илюстративен материал, приложен е и списък на използваната литература.

ВЪВЕДЕНИЕ

Дори и не архитект по образование, веднага ми прави впечатление, че рецензираната дисертация съвсем не е класическа разработка в сферата на архитектурата. В същото време настоящата дисертация прави едно необходимо и задълбочено изследване на културата и наследството на един народ, за който малцина за чували. Една от причините може да бъде, че част този народ е изчезнала, а оцелялата част е преминала през много влияния и промени през годините.

Казват, че всяко ново е добре забравено старо. Ако приемем тази мисъл за вярна, то интересите на докторанта в сферата на опазване на културно-историческото наследство и в сферата на енергийната ефективност, пасивните къщи, устойчивия екологично дизайн и зелена архитектура някак си логично водят до настоящата дисертация.

Подобни изследвания са едновременно навременни и нужни, защото предоставят на следващите изследователи систематизирани културно-исторически данни за даден регион и етнос. И още нещо, наличието на добре структурирана база данни за Пуебло, може да се окаже предпоставка за бъдещи прочувания.

Трудът може да бъде изключително полезен и на преподаватели в сферата на образованието и изкуството.

В своя дисертационен труд „Жилища на предците Пуебло (сгради на Анасази)“ авторът обобщава наличната информация за историята, културните обичаи, архитектурните стилове, конструктивните подходи, строителните техники и др. на предците Пуебло.

Въведението е изключително кратко, въпреки това дава отговор на въпросите за: предмет, цел, изследователски въпроси, методика на работата. Мотивацията за избора на темата е в резюмето.

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

В своя дисертационен труд докторантът заявява своята цел ясно така: “Основната цел на това предложение е да открие създаването на отличителни структури за живот сред други индиански хора, въпреки че всички други племена и родствени кланове са били способни само за създаване на сезонни движещи се структури (къщи, хогани, колиби, вигвами и иглута)”, което е посочено на с. 1.

ПРЕДМЕТ

Предмет на научното изследване в дисертацията са видовете сгради и спецификата на тяхната реализация и развитие в контекста на дългия исторически период от съществуването на анасазите, техните наследници пуебло и до днес. Част от изследването се фокусира върху материалите, строително-конструктивните технологии и характерните за Пуебло архитектурни елементи и стил.

МЕТОДИ

В своята дисертация при събирането и анализирането на данни от най-разнообразни източници докторантът използва емпирично-аналитичен и сравнителен подход. Методиката на работата си дефинира ясно във въведението - с. 2.

ОБХВАТ

Дисертацията има фокус върху изследването на древните индиански племена пуебло, обитавали района на днешната югоизточна Юта, североизточна Аризона, северозападно Ню Мексико и югозападно Колорадо в периода 200 г.пр.н.е.-1500 г. и влиянието на техните архитектурни и културни традиции върху днешния ден.

ГЛАВА I – Теоретичен и критичен аспект на сградите на анасази

Логичен е изборът на докторантът да въведе читателя в материата, което и прави с първа глава, която е посветена на дефинирането на индианските племена анасази, така че да може читателят да разбере причината за интереса по темата. Главата отново е изключително

кратка - две страници, което логично ни отвежда към препоръката тази част да не бъде отделена в отделна самостоятелно в една глава, а да бъде обединена със следващата.

ГЛАВА II – Наследниците Пуебло

Това е главата, която е изключително интересна за непрофесионалистите, защото именно тя разказва за начина на живот на предците Пуебло. И когато знаем, че “археолозите продължават да водят спорове кога се е появила тази отделна култура” (с. 5) съдържанието става още по-важно. В тази глава докторантът е систематизирал данни за предците Пуебло от най-различни източници и е представил тяхната история по увлекателен начин.

Глава завършва без параграф за обобщение, което би я направило по-завършена.

ГЛАВА III - Сгради на анасази- античните жилища на племената Пуебло

Това е главата, в която докторантът задава основните параметри на своето изследване на темата за особеностите на архитектурата на предците Пуебло. Във фокуса на вниманието са няколко запазени до днес древни селища.

Анализът обхваща Големия северен път, Националния парк Меса Верде (Колорадо), Клиф палас, Таос пуебло (Ню Мексико), Национален културен парк Чако и националният парк и монумент Банделиер (Ню Мексико). Посочените обекти дават на докторанта основата за анализ както на културната, така и на архитектурната култура на предците Пуебло. Анализът е допълнен от илюстрации, които подпомагат по-лесното разбиране.

Приемам ограничението на докторанта, че разполага само с наличните данни, но въпреки това би могло тези обекти да бъдат представени по сходен начин и в сходен обем. Както и при предишните глави липсва сравнителен анализ и/или обобщение на съдържанието в тази глава. Наличието на обобщение, на базата на сравнението само би добавило стойност дисертацията.

ГЛАВА IV – Начин на живот на анасазите

Глава четвърта започва с мебелите, които са използвали анасазите, продължава с тяхната керамика, бижута и кошничарство, преминава през религията, селското стопанство, и водната полина система.

Със сигурност тези аспекти от наследството на предците Пуебло са важни за изследване и добавят изключителна стойност към работата на докторанта.

ГЛАВА V – Изобретения на анасази

В тази глава ни се представят пътища и пътеки, кивасите, чако пътищата, сигналните кули, търговските пътища, стълбите моки и астрономическите познания на анасазите. Със сигурност докторантът има отговор на въпроса “Защо тази глава е отделна, а не част от предходната?”, но от гледна точка на непредубедния читател, двете глави биха съвсем логично да бъдат обединени в една.

ГЛАВА VI – Основното въздействие на жилищата на предците пуебло върху съвременния архитектурен стил

Още със самото си име тази глава предопределя да бъде обобщение на анализирания дотук информация. Логично, спрямо интересите на самия докторант, вниманието е върху ценността на културното наследство, какво можем да заемем от предците Пуебло за необходимите днес устойчивост и екологичност на архитектурните обекти.

Именно в началото на тази глава са заложили едни от основните ползи от изследването за съвременната архитектура.

ГЛАВА VII – Влияние на анасазите в популярната култура (комикси, кино и други)

Още в началото на своята дисертация докторантът заявява, че за него тази дисертация е детска мечта. На практика седма глава представлява една страница текст и единадесет страници илюстрации.

Лично на мен ми липсва анализа на докторанта за връзката между тези илюстрации и темата на дисертацията. Още повече че именно в тях се преплитат интересите му към история на изкуствата и архитектурата, графичния дизайн и визуални изкуства.

ПРИНОСИ

Въз основа на предоставената ми за рецензия дисертация, мога да кажа, че тя притежава следните научно и научно-приложни приноси:

- Докторантът е успял да събере, анализира и синтезира огромен обем от информация за наследството на древните племена Пуебло.

- Докторантът е успял да определи отличителните характеристики на културата на предците Пуебло.

- Докторантът е успял да открие влиянието на културата на предците Пуебло върху в съвременната архитектура и популярна култура (комикси и филми).

Независимо дали човек работи в сферата на архитектурата или като мен в сферата на комуникациите, настоящата дисертация в много сбит вид представя историята и влиянието на една древна култура върху настоящето ни. Със сигурност дисертацията ще бъде полезна на преподаватели и студенти, които са изкушени от влиянието на предците ни върху днешния свят.

ПРЕЦЕНКА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ

Публикациите на автора биха могли да бъдат много повече, като се има предвид, че от двете предоставени след поискване, само една е по темата на дисертацията. Убедена съм, че след потапянето в морето от информация за предците Пуебло, докторантът би могъл да развие по-сериозна публикационна дейност.

АВТОРЕФЕРАТ

Авторефератът принципно е подготвен според изискванията, но е прекалено дълъг - 66 страници. В него няма категорично изведени научните приноси на дисертационния труд.

ПРЕПОРЪКИ

Тъй като идвам от друго професионално направление, мога да кажа, че изчистената структура от три части плюс увод, заключение и приложения, ми се струва по-изчистена и би била по-подходяща за настоящата дисертация.

Трябва да се отбележи, че независимо от езиковата бариера, която е една от причините текстът на български да звучи на места “странно”, има някои технически бележки, които не са свързани с езика:

- По стандарт всяко цитиране от онлайн източник трябва да съдържа и дата на посещение на съответната страница. В цялата дисертация това не е отбелязано.

- Глава трета започва директно със списък, без да става ясно на какво е този списък и каква е връзката му с темата на дисертацията.

- Има цитирания, на които е посочено какво са, но не и кой е източникът, откъдето са взети - пример цитат 31 с. 23 в българския вариант и с. 21 в английската версия.

- И в английската и в българска версия на дисертацията библиографията не е представена според изискванията и източниците не са подредени по азбучен ред.

Независимо от тези бележки смятам, че настоящата дисертация на тема „Жилища на предците Пуебло (сгради на Анасази)“ е едно доказателство за необходимостта от задълбочени изследвания на живота и културата на предците ни, както и изучаване на техните техники, за да могат да се прилагат и днес, когато имаме повече от всякога нужда от по-устойчиви сгради, по-ефективни сгради и по-добри сгради. Без съмнение Хектор Вокши би трябвало да е удовлетворен, че е успял да събере в едно детската си мечта и интересите си като възрастен. Дисертацията много ясно показва разнообразните интереси на докторанта и уменията му да намира пресечната точка там, където мнозина не я виждат.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящата дисертация отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, правилника към него и нормативните документи на Нов български университет.

От всички предоставени материали ставя категорично ясно, че докторантът притежава необходимите теоретични знания, професионални умения и задълбочен интерес по основната тема на своята дисертация. Това със сигурност ще го мотивира и за бъдещи изследвания по темата.

Независимо от отправените бележки, давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд **„Жилища на предците пуебло (сгради на анасази)“**, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на пуважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен **„доктор“** на **Хектор Вокши** в професионално направление 5.7. **“Архитектура, строителство и геодезия”**, докторска програма **„Теория и история на архитектурата“**.

Изготвил рецензията:

05.09.2024

гр. София

проф. д-р Десислава Бошнакова